

4^e jaargang
maart 2000

Flinterwille

Vlinderwerkgroep Friesland

Afdeling Noord van de
Nederlandse Entomologische Vereniging.

VOORWOORD

Beste vlinderliefhebbers,

aan het begin van het vlinderseizoen verschijnt weer een Flinterwille en ik hoop dat de inhoud jullie weer extra in de stemming zal brengen om je met de vlinderhobby bezig te houden. Er is voor elk wat wils, zowel de dag- als nachtvlinders komen aan de orde en ook aan de micro's wordt aandacht besteed. Wat de dagvlinders betreft hoorde ik een interessant nieuwtje: zowel op Terschelling als in Giekerk werd een overwinterende Rouwmantel waargenomen! Na de invasies van de laatste jaren zijn dat toch leuke waarnemingen en het wachten is nu nog op de eerste rupsen van de Rouwmantel in Friesland. Betreffende de dagvlinderatlas is er ook goed nieuws: het schrijven van de verschillende hoofdstukken ligt op schema en we gaan er nog steeds van uit dat de atlas dit jaar zal verschijnen. Dat betekent dat een aantal leden van de Vlinderwerkgroep de nachtvlinders, die er de laatste jaren door het dagvlinderproject toch wat bekaaid zijn afgekomen, weer extra aandacht kunnen gaan geven. Zowel in Gorredijk, Hemrik als in Drachten hebben vlinderliefhebbers nieuwe aggregaten aangeschaft (precies dezelfde!) en dat betekent dat er ook in natuurgebieden, waar geen elektriciteit voor handen is, kan worden geïnventariseerd. Ook op de excursies zullen we hier uiteraard gebruik van kunnen maken.

Tenslotte nog nieuws over de lijst van waarnemingen van vlinders in Friesland. Zoals bekend werd die lijst tot en met 1995 gepubliceerd in het Jaarverslag van de Vlinderwerkgroep Friesland. In 1996 hebben we een aparte waarnemingslijst geproduceerd, die inmiddels is uitverkocht. De Sinnema's hebben nu de waarnemingslijsten van 1997 en van 1998 gereed; deze worden in een kleine oplage gedrukt en zijn op de Voorjaarsvergadering te koop tegen kostprijs (vijf gulden) bij Siep en Jannie.

We hopen iedereen te ontmoeten, zowel op de Voorjaarsvergadering op zondag 16 april als op de diverse excursies die in deze Flinterwille worden aangekondigd.

Siep Sinnema

INHOUD

Voorwoord	pag. 1
Inhoud	2
Aankondiging voorjaarsbijeenkomst 2000	3
Excursies 2000	4
Verslag najaarsbijeenkomst 1999	5
Doodshoofdv�inder spoelt aan op Ameland	8
Dagvlindermonitoring in eigen tuin	10
Micro's, wel degelijk interessant	11
Gouden vlinder voor Jacob Bijlsma	16
Verslag Werkgroependag	17
Mutaties Ledenlijst	20

Aankondiging voorjaarsbijeenkomst

Hierbij nodigen wij u uit voor de voorjaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland op zondag 16 april 2000 in het Fries Natuurmuseum, Schoenmakersperk 2 te Leeuwarden.

Aanvangstijd: 's middags om 14.00 uur.

De indeling van de middag is als volgt:

1. Opening.
2. Mededelingen en ingekomen stukken.
3. Stand van zaken dagvlinderatlas Friesland. Vorderingen. Redactie. Symposium.
4. Ervaringen/mededelingen/eigen inbreng door leden.
U kunt allerlei zaken meenemen, zoals vind- en kweekmateriaal, foto's, dia's, boeken etc. en daar iets over vertellen, of vragen over stellen.
5. Toelichting op de excursies in 2000.
6. Pauze.
7. Lezing door Rob de Vos, vlinderexpert verbonden aan het Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie (Zoölogisch Museum) te Amsterdam.
8. Rondvraag.
9. Sluiting om uiterlijk 16.30 uur.

Attentiepunten:

- Contributie kan worden voldaan bij onze penningmeester, Luut de Zee.
- Ingevulde waarnemingsformulieren kunt u inleveren bij Jannie Sinnema.

Namens het bestuur van de Vlinderwerkgroep Friesland.
Gerard Bergsma - secretaris.

Excursies 2000

Voor iedere excursie geldt, dat u zich vooraf bij de aangegeven contactpersoon dient op te geven. Wij krijgen dan een goed beeld van de deelname. Tevens ontvangt u dan nadere informatie. Al naargelang de weersomstandigheden kan een excursie geheel of gedeeltelijk worden afgelast. In de regel kan op de excursiedag zelf tot circa 12.30 uur met de contactpersoon worden gebeld.

27 mei. Fochtelooërveen. Aanvang 14.00 uur.

Over dit gebied is reeds in nieuwsbrief nr. 2 van maart 1998 uitgebreide informatie verstrekt.

Het gebied is zeer nat, dus laarzen zijn beslist noodzakelijk. Tevens verdient het aanbeveling om een kampeerstoeltje mee te nemen. Dit is gemakkelijk en comfortabel tijdens het nuttigen van brood en dergelijke aan het eind van de middag.

Plaats van samenkomst: de grote werkschuur van Natuurmonumenten aan de Fochtelooërveenweg.

's Avonds gaan we lichten en smeren in dit gebied. Aggregaten worden meegenomen. In 1999 zijn we op 3 juli in dit gebied geweest. Vooral de oogst aan nachtvlinders was toen zeer goed.

Contactpersoon: Gerard Bergsma. Tel. 0516-432414

24 juni: Oosterschar ('s middags om 14.00 uur) en Nannewijd ('s avonds om 18.30 uur).

We beginnen 's middags in het Oosterschar vlak ten zuiden van Sintjohannesga.

Het terrein, een laagveenmoerasgebied, is eigendom van It Fryske Gea. Het dankt zijn naam aan de vervening, die hier in de 19^e eeuw plaatsvond. Momenteel bestaat het Oosterschar hoofdzakelijk uit open water, rietland, moerasbos en grasland. Het is een belangrijk vogel- en vlindergebied.

Plaats van samenkomst: de picknickplaats langs de Schardijk. Advies: laarzen meenemen!

's Avonds gaan we lichten en smeren aan de westkant van het meer "Nannewijd" linksonder het plaatsje Oudehaske. Hier ligt een gebied van Staatsbosbeheer met bosschages en ruige begroeiing en enkele kleine plassen (o.a. het "Kleine Wijd").

Plaats van samenkomst: het kleine weggetje aan de westkant van het meer "Nannewijd". Tijdens de voorjaarsbijeenkomst in het Natuurmuseum te Leeuwarden volgen nadere bijzonderheden en kan iedereen zien welke locatie wij bedoelen. Advies: laarzen meenemen en een kampeerstoeltje.

Contactpersoon: Philip Zeinstra. Tel. 0561-616330

15 juli: Merskenheide. Aanvang 14.00 uur.

Dit is een heide-/bosgebied rechtsonder Ureterp. Staatsbosbeheer is de eigenaar. Volgens insiders schijnt het een rijke dag- en nachtvlinderfauna te herbergen. We zijn benieuwd!

Uiteraard gaan we 's avonds lichten en smeren en wie weet wat we allemaal te zien krijgen.

Plaats van samenkomst: het toegangsweggetje naar het terrein toe vanaf de Baken- of Beakendijk, rechtsonder Ureterp gelegen. Wij maken u erop attent, dat dit gebiedje zelfs in de "Grote Provinciale Atlas" van de Topografische Dienst (Wolters-Noordhoff) schaal 1: 25000 niet als zodanig staat benoemd. Onder het gebiedje ligt een weg, die "De Mersken" heet. Wel staat het beschreven in het onlangs verschenen boek "Natuur in Fryslân", waarin de 123 gebieden van Staatsbosbeheer door de heer D.T.E. van der Ploeg onder de loep zijn genomen. Ook deze excursie zullen wij op de voorjaarsbijeenkomst nader bespreken en de locatie aanduiden.

Contactpersoon: Jannie Sinnema. Tel. 0516-471222

26 augustus: Residentie van ons bestuurslid John Boosman te Eernewoude. Aanvang 20.00 uur.

John heeft ons uitgenodigd om 's avonds rond zijn woning te komen lichten en smeren. De locatie ligt ver buiten de bewoonde wereld aan de Koaidyk nr.5 rechtsonder Eernewoude. De exacte plaats zullen wij aanduiden op de voorjaarsbijeenkomst.

Contactpersoon: John Boosman. Tel. 0511-539238

Gerard Bergsma – secretaris.

Najaarsbijeenkomst 1999

De najaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland vond plaats op dinsdagavond 16 november 1999 in het Fries Natuurmuseum te Leeuwarden. De bijeenkomst werd voorgezeten door Philip Zeinstra. Aanwezig waren 29 leden, een behoorlijke opkomst. Afwezig met kennisgeving: 4 leden.

De voorzitter opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. De secretaris bespreekt vervolgens de ingekomen stukken. Daarna geeft Philip Zeinstra enig inzicht in de voortschrijdende werkzaamheden en activiteiten voor de dagvlinderatlas. Onder andere de inleiding, de historie, de bekende vlindermensen van Friesland, de andere onderdelen van de atlas, het doel van de atlas (wat kun je ermee), alsmede de fotoredactie passeren de revue. Hij constateert, dat de grotere redactie prima samenwerkt en dat er belangrijke vooruitgang is geboekt in het proces. De atlas zal worden vervaardigd door de Friese Pers Boekerij BV in samenwerking met de uitgeverij van de KNNV. In het voorjaar van 2000 zal de eindredactie aan de slag gaan om alle geschreven

stukken te controleren en met de vormgever en drukker zal dan frequent overleg plaatsvinden om alles in het gareel te krijgen. De totale begroting van het atlasproject is door de Vlinderstichting berekend op circa NLG 750.000,00 waarbij de gekapitaliseerde werkzaamheden van de Vlinderwerkgroep (o.a. uren veldwerk, reistijd, reiskosten etc.) en van de Vlinderstichting zijn geschat op NLG 450.000,00. Dit vormt dus de belangrijkste bijdrage aan de totstandkoming van het atlasproject. Inmiddels wordt naarstig getracht het project voldoende gesubsidieerd te krijgen; het lijkt erop, dat dit gaat lukken. Ook de provincie Friesland zelf en de Friese Gemeenten zijn hiervoor aangeschreven. Het streven is om de atlas medio 2000 van de persen te laten rollen.

Agendapunt 4: ervaringen/mededelingen/eigen inbreng door leden. Jannie Sinnema vertelt over twee nieuwe nachtvlindersoorten voor Hemrik, namelijk *Eupithecia tenuiata* en *Hypena rostralis*. Verder komt er als tip, dat vlooienbanden effectief te gebruiken zijn in bakken met geprepareerde vlinders om het museumkevertje en andere vretertjes te weren of uit te schakelen. De banden bevatten het gif "Diazinon".

Wiebe Lenstra laat een foto zien van een rups van *Acronicta alni*, die hij per toeval vlakbij zijn huis ontdekte. Het exemplaar was in zijn eindstadiumjasje, zwart met gele banden en vreemde zwarte uitsteeksels aan de zijkant van zijn lijf. Een wel zéér bijzondere rups om te vinden.

Gerard Bergsma laat enkele nieuwe boeken zien. Het zijn de nieuwe Veldgids Dagvlinders van de Vlinderstichting, de nieuwe Vlindergids van Tirion (de Nederlandse vertaling van "The Butterflies of Britain & Europe" van Tom Tolman), alsmede van Apollo Books "The Western Palaearctic Zygaenidae" van de auteurs Naumann, Tarmann en Tremewan met de Europese soorten bloedvlekvlinders.

Na de pauze vertelt Gerrit Tuinstra over zijn aandeel in het project "Dagactieve Nachtvlinders". In opdracht van de Vlinderstichting heeft hij het achterliggende seizoen in het noorden onderzoek gedaan naar het voorkomen van een aantal geselecteerde soorten dagactieve nachtvlinders. De Vlinderstichting is bezig met het aanleggen van een databestand voor Nederland. Begin 2000 verschijnt er een voorlopige atlas, waarin circa 120 soorten vlinders zijn opgenomen. In 2001 wordt dan de definitieve versie vervaardigd. Voor het noorden waren al een aantal gegevens bekend (boek "De Vlinders van Friesland" van B.J. Lempke). Gerrit heeft ongeveer 50 gebieden in het noorden bezocht en heeft er vrij veel dagactieve soorten nachtvlinders aangetroffen. Van tevoren had hij per gebied een globale route met verschillende vegetatietypen ingetekend. Op iedere onderzoeksdag kon hij dan in plusminus 3 tot 5 gebieden inventariseren. Ook "klopte" hij rupsen uit het struweel. Bij het lokaliseren van wespvlinders maakte hij gebruik van lokstoffen en traceerde hij uitvlieggaten in het hout van bomen en struiken. Achtereenvolgens bespreekt Gerrit een aantal soorten wespvlinders en andere soorten dagactieve nachtvlinders, die hij hier en daar gevonden heeft. Inmiddels heeft hij al een database van 58 soorten

dagactievelingen voor het noorden en dat vindt hij toch een bevredigend resultaat voor het eerste jaar.

Henk en Auke Hunneman doen hierna verslag van het onderzoek naar vlinders van het Fochtelooërveen. Omdat Natuurmonumenten alles in het werk stelt om de karakteristieke hoogveenvegetatie van het Fochtelooërveen te behouden, moet het grondwaterpeil zo snel mogelijk worden verhoogd. Het Pijpestrootje zal door deze maatregel in belangrijke mate verdwijnen. Ook de belangrijkste voedselplant van de rupsen van het Veenhooibeestje (*Coenonympha tullia*) -het Eenarig wollegras- zal sterk onder deze versnelde maatregel gaan lijden, hetgeen ongewenst is, omdat het Veenhooibeestje momenteel één van de zeldzaamste dagvlindersoorten van Nederland is geworden. In ons land zijn nog maar 6 populaties van deze soort! Tevens zal door de hogere waterstand de Dopheidevegetatie aanzienlijk minder worden, terwijl dit de belangrijkste nectarbron is voor het Veenhooibeestje. Reden voor Natuurmonumenten om de Vlinderstichting (Kars Veling) en de Vlinderwerkgroep Friesland in te schakelen om inzicht te krijgen in de exacte verspreiding van het Veenhooibeestje in de verschillende compartimenten waarin het Fochtelooërveen is opgedeeld. Grietje de Lange, Jannie Sinnema, Kees Hermsen, Andy Saunders, alsmede Henk en Auke Hunneman verrichtten vervolgens in de zomermaanden, samen met Willem Klok van Natuurmonumenten, een aantal inventarisaties in het prachtige hoogveengebied. In totaal werden er dertien waarnemingen (verdeeld over 5 compartimenten) van het Veenhooibeestje gedaan. In één bepaald compartiment (kernegebied?) werden de meeste individuen gesignaleerd (9 stuks); in de overige bezochte compartimenten werden slechts waarnemingen van één exemplaar gedaan. Waarschijnlijk zijn deze compartimenten voor de vlinder minder aantrekkelijk; dit zal nog door een vervolgonderzoek in 2000 worden getoetst. Het resultaat van het onderzoek en de aanbevelingen is in een rapport vastgelegd. Dit is door Willem Klok naar het hoofdkantoor van Natuurmonumenten gestuurd.

Na dit verhaal besteden Henk en Auke nog aandacht aan een aantal interessante vlindervondsten tijdens de excursie van de Vlinderwerkgroep op 3 juli 1999 in het Fochtelooërveen. Deze vondsten worden ondersteund door diabeelden.

Rondvraag: Johan Fokkema (Natuurmuseum) deelt mee, dat de vlindercollecties van H. Westra uit Franeker en G. Mulder uit Tjerkwerd door beide heren aan het Fries Natuurmuseum zijn geschonken.

Germ Jonker vertelt, dat hij in het Ottema Wiersma reservaat circa 30 op haagwinde foeragerende rupsen van de Windepilstaart (*Agrius convolvuli*) heeft gevonden. De variatie in kleuren van de rupsen was opmerkelijk. Er waren groene met gele (en ook met zwarte) schuine strepen en een oranje hoorn, alsook bruine exemplaren met een gele zijstreep en op elk segment een gele stip en een bruin/zwarte hoorn.

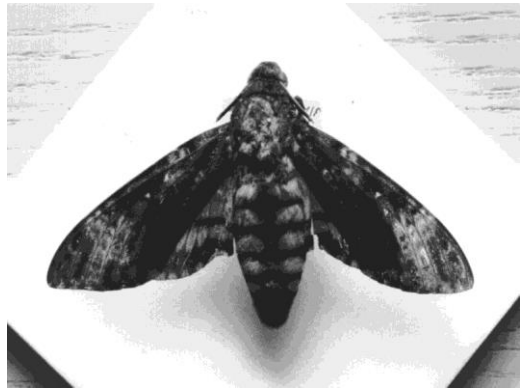
De voorzitter bedankt Gerrit Tuinstra en Henk en Auke Hunneman voor hun bijdragen en Johan Fokkema voor de gastvrijheid van het Natuurmuseum.

Verslag: Gerard Bergsma

Doodshoofdvlinder spoelt aan op Ameland Johannes Fokkema

'Zo te sterven op het water met je vleugels van papier'. Het is de beginregel van het lied 'Verdronken vlinder' van het duo Boudewijn de Groot/Lennard Nijgh. Het zou van toepassing kunnen zijn op de ervaring van de familie De Vries uit Leeuwarden. Toen zij begin augustus van het vorig jaar op het strand van Ameland liepen, zagen zij tot hun grote verbazing een grote vlinder die kwam aandrijven op de golven. Ze waren op dat moment in de buurt van paal 17. Pas onlangs kwamen zij met hun vondst naar het Fries Natuurmuseum. Daar kon ik vaststellen, dat het ging om een doodshoofdvlinder (*Acherontia atropos*), één van de pijlstaartvlinders (*Sphingidae*). Een niet alledaagse gebeurtenis.

Foto van de aangespoelde
Doodshoofdvlinder

Ten eerste spoelt deze vlinder zelden aan op het strand. Weliswaar vond enkele jaren geleden een massastrandings van vlinders plaats, maar -voor zover mij bekend- zat daar geen doodshoofdvlinder bij. Wel is op 25 mei 1958 een exemplaar in een mand op het strand van Terschelling gevonden (verslag trekvlinders over 1958).

Ten tweede: je komt überhaupt weinig doodshoofdvinders tegen. Afgaande op de gegevens uit de diverse verslagen van de Vlinderwerkgroep Friesland over de jaren 1986-1996 blijkt nog geen half procent van de waargenomen pijlstaartvlinders en -rupsen (dertien soorten) een doodshoofdvlinder te zijn.

Evenals de meeste andere *Sphingidae* is de 'deadskopflinter', zoals zijn Friese benaming luidt, een opvallende verschijning. Zowel de rups als het imago zijn flink uit de kluiten gewassen dieren. Van vleugeltip tot vleugeltip meet de vlinder zo'n tien cm. Ook het uiterlijk van het dier -met gele, zwarte, roodbruine en blauwe tinten- is zeer karakteristiek. In het oog lopend is het patroon op het borststuk, dat doet denken aan een doodskop en waaraan de soort zijn naam dankt. Ook niet-vlinderliefhebbers zal de vlinder ergens bekend voorkomen. Zij hebben misschien de film 'The silence of the lambs' of het gelijknamige boek van Thomas

Harris gelezen: in de film speelt één van de vijf soorten doodshoofdvlinder een symbolische rol en op het omslag van het boek staat deze soort prominent afgebeeld.

De doodshoofdvlinder is een trekvlinder. De hier waargenomen dieren komen uit zuidelijker oorden. In Noord-Afrika en mogelijk het uiterste zuiden van Europa is de soort inheems. Wel plant de soort zich in onze contreien voort. Met name vroeger zijn tijdens het rooien van aardappelen regelmatig rupsen en poppen gevonden. De rups gebruikt de aardappel als voedselplant. Waarschijnlijk zijn de omstandigheden in ons land te ongunstig om de cyclus van ei tot vlinder met succes af te ronden. Echter uitzonderingen bevestigen de regel, ook in Fryslân. In het trekvlinderverslag over 1995 lezen we: 'De eerste waarneming van dit jaar werd op 8 juni gedaan en was ronduit opmerkelijk. Op die datum vond L. de Vries nabij Oosterwolde een pas uit de pop gekomen vlinder die zijn vleugels nog aan het oppompen was (A. van Randen). De doodshoofdvlinder kan dus wel degelijk in ons land overwinteren!'

De vlinder zelf leeft van honing. Vreemd genoeg haalt hij deze zoetigheid niet (alleen) uit bloemen, maar dringt hij ook bijenkasten binnen om zich te goed te doen aan de welvoorzene honingvoorraad. In Huins is ooit een doodshoofdvlinder dood voor een bijenkast aangetroffen. Ook in september 1998 werd in Lies (Terschelling) een dier bij bijenkasten aangetroffen.

Zoals hiervoor aangetoond, wordt onze provincie als regel niet overspoeld met 'deadskopflinters'. Per jaar worden één à twee waarnemingen gedaan, maar er zijn genoeg jaren, waarin de soort helemaal verstek laat gaan. Aan de andere kant zijn er topjaren, zoals 1956 en in minder mate 1976 en 1982. Dat onregelmatige patroon is natuurlijk een trekvlinder eigen. Toch mogen we in Fryslân nog niet klagen. Lempke schrijft in zijn in 1985 verschenen boek *De vlinders van Friesland*:het totaal aantal gegevens uit Friesland (bijna alle na 1940 overtreft dat van elke andere provincie. Waarschijnlijk staat dat in verband met het grote areaal dat voor de aardappelteelt in gebruik is, maar ook de stimulans van het Fries Natuurhistorisch Museum om waarnemingen in te sturen speelt ongetwijfeld een rol'. Juist omdat er zoveel uit Fryslân bekend is, loont het wellicht de moeite om de zaken eens op de rijtje te zetten. Ik zou dan ook graag nog niet aan Siep en Jannie Sinnema doorgegeven waarnemingen van de soort op onderstaand adres ontvangen. Dan hoop ik er nog eens op terug te komen.

Adres: Fries Natuurmuseum, Schoenmakersperk 2, 8911 EM Leeuwarden

In augustus 1988 zijn wij in Earnewâld aan de Koaidyk 5 komen wonen. Ons boerderijtje is gelegen op 36 are grond. Het erf bestond uit een zeer voedselrijke bovenlaag van ongeveer 20 cm., waaronder zich een veenlaag bevindt van gemiddeld 30 cm., bovenop een zandlaag. Toen wij er kwamen wonen groeiden er zeer weinig plantensoorten: een enkele paardebloem, wat grassoorten, pitrus, veel grote brandnetel en reuzenberenklauw. Op en om het erf staan zo'n 30 verschillende soorten bomen en struiken en een boomgaard. Een lange "reed" (80m.), waarlangs een ruige zandberm ligt, geeft toegang tot het erf. Om wat meer variatie in plantengroei te krijgen heb ik verschillende milieus gecreëerd: een veenstuk met petgaten, een gedeelte met vochtig leem, een vijver en een rotstuin. Op die plekken is nu minder verrijking. Jaarlijks bloeien er nu ongeveer 180 soorten planten en biedt de tuin onderdak aan een wereld aan insecten, zoogdieren, vogels en amfibieën. Om te onderzoeken hoeveel en welke soorten dagvlinders er in onze tuin voorkomen, heb ik, in navolging van Freek Nijland, (Vlinders 1999) in 1999 de tuin hierop geïnventariseerd. Dagelijks noteerde ik het hoogste aantal dagvlinders van elke soort, waarbij bleek, dat 's middags zowel het aantal exemplaren als het aantal soorten groter is dan 's morgens. Zo kwam het regelmatig voor dat Kleine vos, Bont zandoogje, Boomblauwtje en Landkaartje pas in de tweede helft van de middag werden gezien.

In totaal heb ik 18 soorten en 2591 exemplaren geteld in 3 verschillende "biotopen". Ten eerste langs de "reed" met veel ruigtekruiden en pal in de zon kwamen voornamelijk Zwartsrietdikkopje, Argusvlinder, Koevinkje en Bruin zandoogje voor. Ten tweede om het huis, met veel wilde planten, zijn vnl. "Witjes", Landkaartje, Daggauwoog, en Atalanta genoteerd. Ten derde in de bosrand Bont zandoogje en Boomblauwtje. Aardig was dat ook de Gehakkelde aurelia en de Distelvlinder een aantal malen kon worden waargenomen. In de periode van 19 maart tot eind oktober bedroeg het gemiddelde aantal exemplaren. per dag 11. Op 53 dagen werden wegens regen, te harde wind of kou (<15 graden) helemaal geen vlinders gezien. De hoogste aantallen werden waargenomen van 24 juli tot 6 augustus: het aantal vlinders varieerde in die periode van 55 tot 65 exemplaren en het aantal soorten tussen 13 en 14 per dag.

Overzicht dagvlinders per decade (x) in 1999

Soort	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	aantal
Klein geaderd witje		xx	xxx	x x	xxx	xxx	xxx			579
Dagpauwoog	xx	xxx	xxx	x	xx	xxx	xxx	xxx	x	410
Atalanta			x	x x	xxx	xxx	xxx	xxx		268
Bont zandoojje		x	xxx		xxx	xxx	xxx	xx		232
Bruin zandoojje				xx	xxx	xx				147
Groot koolwitje		x	xxx	xxx	xx	xxx	xx			144
Citroenvlinder	x	xxx	xxx	x	xx	xxx	xx	xxx		137
Argusvlinder			xx	x	xx	xxx	x	x		124
Zwartsprietdikkopje					xx	xx				116
Landkaartje		x	xxx		xxx	xxx	xxx			107
Oranjetip		x	xxx							95
Klein koolwitje		x	xx	x	xxx	xxx	xxx			90
Koevinkje				x	xxx	x				71
Kleine vos					x	xxx	xxx	x		34
Kleine vuurvlinder					x	x	xxx			17
Boomblauwtje		x	x		xx	xx				13
Distelvlinder					x	x				5
Gehakkelde aurelia						x				2
totaal 18 soorten										2591 ex

Micro's....., wel degelijk interessant. Gerrit Tuinstra

Naast de vrij beperkte groep van de dagvlinders, kunnen we in Friesland een uitgebreid scala aan nachtvlinders waarnemen. Veel mensen zien echter de meeste nachtvlinders als ordinaire motten, die niet interessant zijn. Integendeel. De grote groep van de nachtvlinders (hierbij doel ik op de groep van de macro-nachtvlinders), is wel degelijk interessant. Door de verscheidenheid aan verschillende soorten raakt men niet snel uitgekeken. Bij nadere bestudering blijkt daarnaast dat veel soorten een fraaie tekening of kleurschakering hebben. Kortom, erg interessant om 'ns op deze vlinders te letten tijdens bijvoorbeeld een wandeling over de hei, of 's avonds of 's nachts, wanneer ze vrij eenvoudig op een lichtbron te vangen zijn.

Terug naar de titel: "micro's, wel degelijk interessant".

Naast de hierboven beschreven groep van de macro's, is er een nog veel grotere groep nachtvlinders: de micro's. De meeste soorten uit deze groep zijn echter een stuk kleiner dan de meeste macro's (er zijn natuurlijk uitzonderingen bij), waarbij de vleugelspanwijdte bij de kleinste soorten tot ongeveer een halve centimeter gaat. Als je deze kleine vlindertjes goed bekijkt ontdek je al snel dat ook deze vlinders vaak fraai gekleurd en getekend zijn. Kortom, micro's zijn wel degelijk interessant !

Tijdens bezoeken in het veld (of gewoon in de tuin, 's nachts met de lamp) is een groot aantal micro's te vangen. Omdat deze groep vlinders door vrij weinig mensen bestudeerd wordt, kun je nog wel eens een leuke soort vangen, een soort die in Friesland nog maar weinig (of niet) is waargenomen. In dit verslag wordt een aantal van dergelijke micro's beschreven. Hierbij zijn enkele soorten die geheel nieuw voor de Friese fauna zijn.

Omdat ik het afgelopen jaar uitzonderlijk veel in het veld ben geweest (en daarbij vlinders geïnventariseerd heb), heb ik zelf een aantal interessante waarnemingen gedaan.

Voor het produceren van dit verslag ben ik bijgestaan door de gebroeders Henk en Auke Hunneman uit Gorredijk. Ook zij vingen het afgelopen jaar een voor de Friese fauna nieuwe soort (micro). Naast deze waarneming, die verderop beschreven staat, zitten er nog een aantal soorten bij, die het afgelopen jaar waargenomen zijn door Siep en Jannie Sinnema uit Hemrik.

Hieronder worden 16 soorten beschreven. In het kort wordt een en ander met betrekking tot het voorkomen van de soorten in Friesland beschreven. Hierbij wordt gekeken naar o.a. Vlinders van Friesland (Lempke, 1985), De Kleine Vlinders (Kuchlein, 1993) en de jaarverslagen van de Vlinderwerkgroep Friesland.

Eriocraniidae.

Eriocrania semipurpurella (Stephens, 1835)

Van deze soort werden volgens het jaarverslag van 1987 in dat jaar twee mijnen gevonden op Berk. Eén op Terschelling en één in noord Friesland. Vervolgens werd op 1 mei 1990 een vlinder gevangen in het oosten van de provincie (Jaarverslag 1990).

Lempke vermeldt de soort niet en volgens de verspreidingskaart van Kuchlein is de soort in heel Nederland niet algemeen.

Op 2 mei 1999 werd een exemplaar (er vlogen meerdere exemplaren) van dit goudkleurige vlindertje gevangen bij Drachten langs de Waldwei (Tuinstra); dit is de vierde vindplek voor Friesland.

Tineidae.

Niditinea striolella (Matsumura, 1931)

Lempke vermeldt deze soort niet. Volgens Kuchlein is deze soort nog nooit in noord Nederland aangetroffen. Ook in de jaarverslagen wordt de soort niet genoemd.

Op 13 juni 1999 werd in een oude verenverzameling diverse rupsen (zakjes) gevonden (Tuinstra). Deze zijn uitgekweekt, waarbij het bleek te gaan om *N.striolella* te gaan (determinatie C.Gielis). In Kuchlein wordt de naam *N.piercella*, een synoniem, genoemd.

Een nieuwe soort voor de Friese fauna.

Oecophoridae.

Batia lambdella (Donovan, 1793)

Volgens een notitie in het Jaarverslag van 1994 werd het eerste exemplaar van deze soort op 29 juni 1990 door Philip Zeinstra gevangen te Zandhuizen. Deze waarneming wordt ook door Kuchlein op de kaart gezet. In de overige jaarverslagen en in Lempke wordt de soort verder niet genoemd.

Op 28 juni 1999 werd een exemplaar van deze soort gevangen in Olterterp (Tuinstra).

De tweede vindplaats in Friesland van deze soort.

Tortricidae.

Aethes rubigana (Treitschke, 1830)

A. rubigana wordt in Friesland voor het eerst gevangen te Sexbierum, op 17 juni 1963. Het afgelopen jaar werden twee exemplaren van de soort gevangen te Hemrik, door Siep en Jannie Sinnema, op 11 juli. De rups leeft op Klis (*Arctium*).

Aethes rutilana (Hubner, 1817)

Een andere *Aethes*-soort werd in 1999 gevonden door de gebroeders Henk en Auke Hunneman. Zij vonden op 9 juni bij Appelscha spinsels van de soort in Jeneverbes. De rupsen van *A. rutilana* (overigens een prachtig geel-rood gekleurd vlindertje) leven op de jeneverbes en zitten als pop in een spinseltje tussen de naalden van deze boom.

Uit de meegenomen spinseltjes werd een exemplaar gekweekt.

Een nieuwe soort voor de Friese fauna.

Aethes rubigana

Aethes rutilana

Periclepsis cinctana (Denis & Schiffenrmuller, 1775)

Op de kaart van Kuchlein staan voor deze soort twee stippen in Friesland. Volgens de jaarverslagen werd zowel in 1989 als in 1991 de soort op 6 juni gevonden in het zuidoosten van de provincie. Op 19 juni 1993 werden in het oosten van de provincie 25 exemplaren van de soort gevonden. Het afgelopen jaar werd de soort drie keer aangetroffen.

De Hoornveld's vingen de vlinder op 9 juli 1998 te Bakkeveen. Tijdens een excursie van de Vlinderwerkgroep in 1999 werd de soort in het Fochteloërveen gevangen. Tenslotte werd een exemplaar gevangen op de Dellebuursterheide op 23 juni (Tuinstra).

Periclepsis cinctana

Philedone gerningana (Denis & Schiffmuller, 1775)

P. gerningana is volgens een notitie in het Jaarverslag van 1994 een soort van heidevelden en wordt veel waargenomen in de provincies Gelderland en Utrecht. In de duinen ontbreekt de soort volledig. Echter in de duinen op Terschelling (alleen rond het Jan Thijssenduin) wordt de soort wel waargenomen. Hier werd de soort voor het eerst in 1987 door Leo Bot gevangen. Sindsdien zijn meerdere waarnemingen van dit eiland bekend geworden.

De eerste waarnemingen van het Friese vaste land werden gedaan op 12 juli 1965 (Dijkstra) en op 16 juli 1988 (Zeinstra). In de jaren 1987 en 1990 werden twee waarnemingen gedaan en in 1995 en 1996 werd de soort door Jannie Sinnema gevangen in het Wijnjeterper Schar.

De rups werd op 21 juni 1999 gevonden op gagel in het Unlan fan Jelsma bij Goëngahuizen (Tuinstra); de vlinder werd uitgekweekt.

Ancylis upupana (Treitschke, 1835) en *Ancylis obtusana* (Haworth, 1811)

In Kuchlein worden deze twee soorten elk van twee vindplaatsen vermeld. Lempke vermeld *A. upupana* van de vindplaats Rijs op 11 juni 1977 (Huisman); *A. obtusana* wordt niet genoemd.

Recente vindplaatsen zijn:

A. upupana:

17 mei 1990, zuiden van de provincie (Philip Zeinstra)

27 juni 1994, oosten van de provincie (Van Randen)

12 mei 1998 in Hemrik (Sinnema).

A. obtusana:

13 mei 1990, Nijetrijne (Philip Zeinstra)

1 juni 1994, Formerumer bos, Terschelling (Leo Bot)

Beide soorten zijn dus zeker niet algemeen in Friesland. Op 25 mei 1999 werden beide soorten gevangen in de duinen van Bakkeveen (Tuinstra).

Gypsonoma oppressana (Treitschke, 1835)

Deze soort werd voor het eerst in Friesland gevonden door Jannie Sinnema, op 25 juni 1994 te Oranjewoud (Jaarverslag 1994). Op de stammen van populieren werden meer dan 50 exemplaren aangetroffen. In de literatuur worden *Populus alba* en *Populus nigra* als voedselplanten genoemd. De soort wordt niet door Lempke genoemd en ook in de rest van de jaarverslagen wordt hij niet vermeld. Op 8 juni 1999 werd een exemplaar van deze soort gevangen in de duinen bij Bakkeveen (Tuinstra).

Pseudococcyx turionella (Linnaeus, 1758)

Dit fraai gekleurde vlindertje werd reeds van een aantal vindplaatsen in Friesland vermeld (jaarverslag 1994). De vindplaatsen zijn Blesdijkerheide op 19 mei 1989 en 21 mei 1991 (Zeinstra), Ravenswoud op 20 mei 1992 (Bergsma) en Hemriker Schar op 31 mei 1994 (Sinnema).

Volgens de literatuur kan de soort schadelijk zijn op Pinus-soorten en komt hij voornamelijk in Utrecht en Gelderland voor.

Tijdens een avond met de lamp werd een exemplaar op 7 mei 1999 aan de Poostweg in Beetsterzwaag gevangen (Tuinstra en Hilco Meijer).

Het betreft hier de vierde vindplaats voor Friesland (alle waarnemingen werden in de maand mei gedaan).

Strophedra weirana (Douglas, 1850)

Kuchlein vermeldt deze soort in het noorden van Nederland van twee vindplaatsen in Drenthe.

Op 25 oktober 1998 werd een rups gevonden op Beuk in Nijberkoop (Sinnema); op 24 april 1999 is de vlinder uitgekomen.

Nieuw voor de Friese fauna.

Pammene aurita (Razowski, 1991)

Deze soort is in noord Nederland uitsluitend waargenomen op Vlieland (Kuchlein). Ook in Groningen en Drenthe werd de soort nooit waargenomen.

Het afgelopen jaar werd een exemplaar gevangen op 24 juli in een park in Beetsterzwaag (Tuinstra). De vlinder kwam af op een feromoon bestemd voor de Appelwespvlinder (*Synanthedon myopaeformis*).

De eerste vindplaats van de soort op het Friese vaste land.

Dichrorampha plumbana (Scopoli, 1763)

De enige waarneming die vermeld wordt in de jaarverslagen is van 6 maart 1988 in het zuidoosten van de provincie. In Kuchlein staan twee stippen op de grens met Overijssel en Drenthe. Lempke vermeldt: “niet gewoon; uit eik en berk geklopt”, met de vindplaatsen Lekkum, Kuikhorne en Duurswoude.

Ook deze soort is dus niet erg algemeen in Friesland.
De soort is op 12 mei 1999 in Ureterp gevangen (Tuinstra).

Choreutidae.

Choreutis pariana (Clerck, 1759)

Een interessante soort is *C. pariana*. Kuchlein vermeld één vindplaats van deze soort in Friesland: Leeuwarden 1859. Gerard Bergsma vangt de soort 132 jaar later in Appelscha, dit is de tweede waarneming van de soort in Friesland. Vervolgens werden in 1994 twee exemplaren gevangen op Terschelling, Midsland (25 februari en 28 mei, Jaarverslag 1994).

Afgelopen jaar bleek dat reeds op 18 juli 1998 een exemplaar van de soort gevangen was gevangen in Jubbega (Tuinstra).

Het betreft hier de vierde vindplaats van de soort in Friesland.

Pyralidae.

Agriphila deliella (Hubner, 1813)

Deze pyralide is uitsluitend bekend van de waddeneilanden (volgens Kuchlein en de jaarverslagen). Tijdens de excursie in het Aekingerzand, op 22 augustus 1999, ving Jannie Sinnema een exemplaar van deze soort.

De eerste vindplaats van de soort op het Friese vaste land.

Adres auteur: Korte Baan 20
 9201 HP Drachten

Gouden Vlinder voor Jacob Bijlsma Siep Sinnema

Zoals jullie waarschijnlijk al in de krant hebben gelezen of op TV-Friesland hebben gezien heeft boswachter Jacob Bijlsma uit Broeksterwoude op zaterdag 4 maart 2000 de jaarlijkse Gouden Vlinder van de Vlinderstichting uitgereikt gekregen. Jacob Bijlsma heeft deze onderscheiding gekregen voor zijn inspanningen om de Zilveren Maan in de Houtwiel te beschermen. De Zilveren Maan hoort van oudsher thuis in het gebied van de Houtwiel; door het veranderde beheer van het natuurgebied wordt de soort hier echter bedreigd. Het natuurgebied heeft een eigen waterhuishouding, die los staat van de boezem en moet volgens de uitgangspunten van Staatsbosbeheer zijn eigen gang gaan. Maar zonder ingrijpen zou het gebied sterk verruigen en dat zou ten koste gaan van deze kritische bewoner van het natte schraal- en blauwgrasland. De waardplant van de Zilveren Maan is namelijk het Moerasviooltje; alleen op deze plant zet de vlinder in dit gebied zijn eieren af. Zonder ingrijpen zou het gebied zodanig verruigen, dat het Moerasviooltje weinig kans meer heeft. Door kleinschalige ingrepen in het beheer, bijvoorbeeld een of twee keer per jaar maaien, wordt dit laatste voorkomen. Het is

Jacob Bijlsma gelukt om deze speciale beheersmaatregelen voor elkaar te krijgen, waardoor de Zilveren Maan weer een betere kans krijgt om in dit gebied te overleven. Het Houtwiel behoort samen met de Wieden en de Weerribben tot de belangrijkste leefgebieden van de Zilveren Maan. In heel Nederland zijn waarschijnlijk nog maar een tiental populaties over. In Friesland zit o.a. ook nog een populatie in de duinen van Terschelling. Op het vasteland neemt het aantal geschikte leefgebieden zienderogen af. Daar komt nog bij, dat de populaties behoorlijk geïsoleerd leven van elkaar. Een oplossing zijn om de verbindingzones tussen de terreinen te maken, zodat een uitwisseling tot stand kan komen. We feliciteren Bijlsma met de onderscheiding en wensen hem veel succes bij de verdere bescherming van de biotoop van de Zilveren Maan.

Verslag Vlinderwerkgroependag Gerard Bergsma

Op zaterdag 22 januari 2000 was de Vlinderwerkgroep Friesland, tezamen met de andere Nederlandse vlinderwerkgroepen, door de Vlinderstichting en de Vlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland uitgenodigd voor de jaarlijkse werkgroependag in Duincentrum de Zandwaaier in de Kennemerduinen vlakbij Overveen. Onze werkgroep was hierbij vertegenwoordigd door Jannie Sinnema en Gerard Bergsma. Om 10.00 uur startte het programma met een welkom door Jan van der Made, directeur van de Vlinderstichting en een inleiding door Mariek Eggenkamp, bestuurslid van de Vlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland, die een overzicht gaf van de activiteiten van hun werkgroep in dit prachtige duingebied. Veel werkgroepleden lopen er monitoringroutes. Ook gaf ze enkele bijzonderheden van bepaalde dagvlinders in hun doelgebied, zoals de ontdekking van hun werkgroep, dat de Aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*) ter plaatse zijn eitjes legt op dauwbraam (*Rubus caesius*), tot dan toe een onbekend verschijnsel. Tevens is door hen geconstateerd, dat het Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*) daar zijn eitjes ook legt op Ruige scheefkelk (*Arabis hirsuta*) en hebben zij de achterliggende jaren vastgesteld, dat de populatie van het Koevinkje (*Aphantopus hyperantus*) zich in zuidelijke richting van dit omvangrijke natuurgebied verplaatst (migreert).

Onderzoek en advies. Chris van Swaay komt hiervoor aan het woord. Hij vertelt, dat er een nieuwe landelijke dagvlinderatlas (opvolger van "Tax") in voorbereiding is, die over 2 à 3 jaar het licht zal zien. 2000 zal vrijwel zeker het laatste inventarisatiejaar zijn. Ook een aantal provinciale verspreidingsatlassen zullen in de komende jaren verschijnen, te beginnen met Friesland en Limburg (al in 2000). Op basis van de gegevens in deze atlassen kunnen Milieueffectrapportages (MER's) worden vervaardigd. Verder deelt hij mee, dat er een boekje "10 jaar dagvlindermonitoring" is verschenen. Hierin worden twee veranderingen aangegeven, namelijk: 1° Het jaar 1950 moet (op instigatie van het Ministerie van LNV) op 100 worden gesteld. Dit is het nieuwe referentiekader. Na 1950 begonnen zoals bekend de grote veranderingen (o.a. ruilverkaveling,

schaalvergroting bij landbouw- en veeteeltbedrijven, milieu-invloeden en allerlei gevolgen van de economische vooruitgang) steeds grotere invloed op de Nederlandse natuur uit te oefenen. Alle indexen moeten voortaan van het nieuwe referentiekader worden afgeleid. Dit betekent voor de Vlinderstichting, dat men alles moet herleiden naar het jaar 1950. Dit wordt moeilijk, maar is wél mogelijk. 2°) Het wegen van de monitoring moet worden vertaald naar een landelijke verspreiding. Dit betekent, dat er overall (in elke regio) in Nederland monitoring zou moeten plaatsvinden om een zo optimaal gewenst resultaat voor de weging te verkrijgen.

Afgelopen 10 jaar is er veel onderzoek gedaan naar de landelijke situatie van het Heidegentiaanblauwtje (*Maculinea alcon ericae*). Inmiddels gevolgd door overleg met de landschapsbeheerders van alle locaties waar zich nog populaties van deze ernstig bedreigde vlindersoort bevinden om met de nodige instructies en adviezen te trachten zijn overleving veilig te stellen. De Vlinderstichting houdt de vinger aan de pols.

Bosvlinders: welke soorten worden bedreigd en wat moet er gebeuren in het beleid en het beheer om ze voor onze fauna te behouden. Chris gaat hier nader op in met een verhandeling over de hiërarchie en plannen in Europa en Nederland, die van invloed kunnen zijn op verbetering van de omstandigheden van bossen in ons land. Hij praat over financiers, beleidsplannen en gebruikers, zoals de Europese Raad en de Europese Unie; en landelijk gezien: het soortenbeleid, de Ecologische Hoofd Structuur (EHS), het overlevingsplan bos en natuur (OBN), het programmabeheer, de provincies, de gemeenten, de waterschappen.

Voorlichting en educatie. Jan van der Made vertelt, dat er in 1999 zo'n 1500 lespakketten over vlinders aan scholen zijn geleverd en dat er inmiddels een nieuw lespakket over libellen is verschenen. Tevens werkt Dick Groenendijk momenteel aan een nieuw handboek voor vrijwilligers over vlinder- en libellenvriendelijk beheer. De bedoeling is, dat het in de komende winter (2000 → 2001) gereed is. Verder komt er medio 2000 een cd-rom op de markt over dieren en natuur in tuinen. Eveneens medio 2000 verschijnt er een nieuwe versie van het boekje "Uw tuin vol vlinders". Ook in ontwikkeling is een cursus "natuur- en milieuvriendelijk tuinieren". Tot slot besteedt Jan aandacht aan de studenten, die tijdelijk bij de Vlinderstichting werkzaam zijn (circa 25 per jaar) en die vooral worden ingezet voor "verkennde studies".

Vervolgens komen vertegenwoordigers van alle aanwezige vlinderwerkgroepen aan het woord, waarbij zij in het kort iets over de werkgroep en de activiteiten vertellen.

Robert Ketelaar gaat hierna in op de libellen. Eind 2000 ligt de verspreidingsatlas van de libellen in de winkel. Het libellenonderzoek heeft in 1999 een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Er zijn nu welgeteld 340 monitoringroutes voor libellen in Nederland. Verder is de Rode Lijst voor libellen verschenen. Enkele interessante waarnemingen en ontdekkingen zijn: - de Groene glazenmaker (*Aeshna viridis*) komt op enkele plaatsen (met veel krabbescheer) in de provincie Groningen talrijk voor. - de Donkere waterjuffer (*Coenagrion*

armatum) is herontdekt in de Weerribben, terwijl verondersteld werd, dat deze soort in Nederland was uitgestorven. - de Rivierrombout (*Gomphus flavipes*) rukt (als gevolg van een verbetering van de waterkwaliteit en een gemiddeld lichte temperatuursverhoging) verder op naar het westen van ons land. - de Gevlekte glanslibel (*Somatochlora flavomaculata*) is evenals in de Wieden nu ook in de Weerribben aangetroffen (Noordwest-Overijssel). - van de Speerwaterjuffer (*Coenagrion hastulatum*) heeft Robert nu ook een exemplaar gesignaleerd in een grote poel in het Amtsveen (ten oosten van Enschede); verder komt de Speerwaterjuffer massaal voor in het Korenburgerveen (ten westen van Winterswijk). - de Hoogveenglanslibel (*Somatochlora arctica*) is gevonden in de Reuselse Moeren.

Plannen voor 2000 op het gebied van libellen:

- Ecologisch onderzoek, bestaande uit experimenteel onderzoek van libellenlarven (in het laboratorium), soortbeschermingsplannen, alsmede het inschakelen van studenten en stagiaires hiervoor.
- Verspreidingsonderzoek, zoals gebiedsinventarisaties (o.a. slecht onderzochte gebieden), het in kaart brengen van bijzondere en bedreigde libellen, losse Nederlandse waarnemingen, uitmondend in regionale atlassen en de Atlas van de Nederlandse Libellen.
- Monitoringroutes.
- Landelijk meetnet libellen.

Libellenwerkgroepen zijn er al in Zuid-Kennemerland, Zeeland, Limburg, Overijssel (i.o.) en Groningen (i.o.).

Na deze waterval aan informatie houden we een ruime middagpauze, waarbij we na een prima lunch in het duingebied gaan wandelen onder leiding van enkele deskundige collega's van de Vlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland, die in het seizoen ter plaatse monitoringroutes lopen.

Tijdens het middagprogramma vertelt Dick Groenendijk van de Vlinderstichting wat er nog moet gebeuren na de recent verschenen Voorlopige atlas van de dagactieve nachtvlinders van Nederland. Er zijn in deze atlas 119 vlindersoorten opgenomen, die spontane dagactiviteit vertonen. Het komende veldseizoen is zeer belangrijk voor correcties en aanvullingen op het materiaal in de voorlopige atlas. Ook oude waarnemingen (aanwezig in eigen opschrijfboekjes en bestanden) zijn van harte welkom. De aangeleverde gegevens zullen volgens Dick zo zorgvuldig mogelijk worden getoetst aan bijvoorbeeld vliegtijd, geografische verspreiding en dergelijke. De Vlinderstichting zal met name aandacht besteden aan de witte plekken in Nederland en daar aanvullend veldwerk (laten) verrichten.

Tevens zullen nog diverse bestaande collecties in Nederland worden bekeken. Daarna volgt in de winter van 2000 op 2001 de analyse en het schrijfwerk voor de atlas.

Kars Veling bespreekt vervolgens een aantal aspecten van de te verschijnen regionale en landelijke dagvlinderatlassen.

Na uitwisseling door de deelnemende vlinderwerkgroepen van ervaringen, plannen, vragen en regionale ontwikkelingen volgt om 16.00 uur de afsluiting van deze nuttige en leerzame dag.

Ledenmutaties per 1 maart 2000.

Afmelding als lid:

mevrouw G. Postma
T. van Velzenwei 25
9254 HC Hardegarijp.

Adreswijzigingen:

1. Familie M. Hunneman
De Leijen 17
8401 AX Gorredijk
tel. 0513 - 464596

2. K. Portena
Bauke Boersmastraat 6
8561 DX Balk
tel. 0514 - 602529

3. B. van der Veen
Tulpenburg 62
8933 AC Leeuwarden
tel. 058 - 2169648

Noteer deze data in uw agenda!

- zondag 16 april 2000: voorjaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland in het Fries Natuurmuseum, Schoenmakersperk 2 te Leeuwarden.
Aanvangstijd: 's middags om 14.00 uur.
- zaterdag 27 mei 2000: Excursie Fochtelooërveen. Aanvang 14.00 uur.
- zaterdag 24 juni 2000: Excursie Oosterschar ('s middags om 14.00 uur) en Nannezijd ('s avonds om 18.30 uur).
- zaterdag 15 juli 2000: Excursie Merskenheide. Aanvang 14.00 uur.
- zaterdag 26 augustus 2000: Excursie Eernewoude. Aanvang 20.00 uur.